

تحلیل ارزشیابی بیانات رهبر معظم انقلاب در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی

محمد الوندی^۱ / ندا سلیمانی^۲

تاریخ پذیرش نهایی: بهمن ۹۵

تاریخ دریافت مقاله: دی ۹۵

چکیده

مقاله حاضر با هدف شناسایی رویکرد مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات فضای مجازی از نگاه معظم‌له و همچنین شناسایی ضعف‌ها و قوت‌های درونی ما نسبت به فضای مجازی از نگاه ایشان و اولویت‌بندی این مقوله‌ها از نگاه خبرگان، تدوین شده است. روش پژوهش از نوع تحلیل محتوای کمی-تحلیل ارزشیابی- بوده است. جامعه آماری، شامل بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی بوده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد شاخص نگرش مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی، عدد ۰/۰۹ بدست آمده است که نشان دهنده نگرش مثبت و ضعیف مقام معظم رهبری نسبت به فضای مجازی است. یعنی هر چند این فضا یک فرصت است اما از بیانات ایشان استنباط می‌شود که تهدیدات فضای مجازی برای جامعه ما بیشتر از فرصت‌هایش می‌باشد.

واژگان کلیدی: مقام معظم رهبری، فضای مجازی، فرصت، تهدید، تحلیل محتوا، تحلیل ارزشیابی.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران غرب، تهران، ایران
۲- استادیار علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، تبریز، ایران، (نویسنده مسئول)، پست الکترونیک: Goopgoopi@gmail.com

مقدمه

اکنون در عصر ارتباطات و اطلاعات شاهد دگرگونی و تغییرات بزرگی در جامعه هستیم. ابزارهای جدید و نوینی ظهور پیدا کرده‌اند که در دهه‌های اخیر با شتاب زیادی مورد استفاده‌ی جوامع قرار گرفته است. اما باید گفت که این ابزارها اجتناب‌ناپذیرند و مورد پذیرش جامعه بشری نیز قرار گرفته‌اند، بنابراین چرا ما نباید از این ابزارها برای تحقق آرمان‌ها و اهدافمان استفاده کنیم؟ اکنون مسأله‌ای که وجود دارد این است که هیچ استراتژی مشخصی برای استفاده از ابزارهای نوین مانند اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، رسانه‌های مجازی، شنیداری، دیداری و به طور کلی فضای مجازی وجود ندارد.

از اینرو بی‌تردید مفاهیم تولید شده از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در عرصه‌ی فضای مجازی، راهنمای عمل در نوع و نحوه‌ی مدیریت این فضا است؛ براساس خطمشی رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) می‌توان گفت یکی از راه‌هایی که می‌توان از فضای مجازی به عنوان یک فرصت استفاده کرد ایجاد یک سد در مقابل سیل خروشان این رودخانه عظیم است. اما منظور از سد فقط ایجاد فضای انسداد و برخورد سلبی که انسان در حاشیه این فضا قرار گیرد نیست، بلکه بهره برداری از این فضای متراکم است. بنابراین عمق اندیشه فرماندهی کل قوا در مسأله فضای مجازی باید فصل الخطاب مدیران و افسران جنگ نرم باشد. این که رویکرد مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی چیست؛ و الگوی مدیریت فضای مجازی از دیدگاه فرمانده کل قوا چگونه است؛ مسأله‌ای است که تحقیق حاضر در جستجو و تحلیل آن است. از دیگر اهداف تحقیق حاضر شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات فضای مجازی، شناسایی ضعف‌ها و قوت‌های دورنی نسبت به فضای مجازی از نگاه رهبر معظم انقلاب می‌باشد.

بیان مسئله

پیدایش فناوری‌های ارتباطاتی و اطلاعاتی، فرصت‌ها و تهدیدهای انقلاب را چنان برجسته کرده که استمرار و

تکامل انقلاب اسلامی منوط به توجه خاص و جدی و سرمایه‌گذاری نظام در این زمینه است. این یکی از جهاتی است که حوزه‌ی فضای مجازی را در نظر رهبری معظم به اندازه‌ی خود انقلاب اسلامی پراهمیت کرده است. واقعیت آن است که انقلاب اسلامی ایران برخلاف انقلاب‌های معمول در دنیا، با وجود گذشت بیش از سه دهه از پیروزی آن، همچنان سرزنده و شاداب است و از اسلام و استقلال و ایستادگی ملی و توسعه درون‌زا و عدالت سخن می‌گوید و برای این اهداف بزرگ، تلاش می‌کند.

دستگاه‌های الکترونیکی قابل حمل امروزه جزء لاینفکی از زندگی انسان شده‌اند، این وسایل که از آنها به ابزارهای الکترونیک شخصی نیز تعبیر می‌شود، به اعتقاد برخی از کارشناسان و پژوهشگران، انزوایی، دوری از گروه دوستان و فامیل، خودکشی اینترنتی، سرقت اینترنتی، گرایش به سمت فضای تخیلی به صورت افراطی و فاصله گرفتن از واقعیت‌های جامعه و عدم سازگاری به آنها، پرسه‌زدن در سایت‌های بشدت غیراخلاقی و ضدارزشی و بویژه به چالش کشیدن هویت جوانان و نوجوانان در ابعاد جنسی، فکری، اخلاقی و دینی از جمله مهم‌ترین آسیب‌های پدیده اعتیاد به فضای مجازی است که امروز دیگر آن را بیشتر به عنوان اعتیاد مدرن می‌شناسند.

امروزه به گونه‌ای پیش می‌رود که همه روزه هزاران سایت در فضای دهکده جهانی طراحی و تولید می‌شوند و مردم جهان نیز از آنها بازدید می‌کنند اما در این میان با پیشرفت تکنولوژی و طراحی صفحات وب شاهد افزایش چراغ خاموش خطرات و مشکلات در دهکده جهانی هستیم؛ از سایت‌های غیراخلاقی گرفته تا سایت‌های کلاهبرداری که امروزه شیوع پیدا کرده است. امروزه مهم‌ترین دغدغه‌های مردم و خانواده‌ها و متخصصان استفاده نادرست و آثار مخرب وسایل ارتباط جمعی بر روح و روان و شخصیت افراد است.

به عقیده کارشناسان، خطر کنونی فضای مجازی، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی از خطراتی که در بیرون از خانه فرزندان ما را تهدید می‌کند بیشتر است، اینترنت

دارد. این فضا مثل یک رودخانه‌ی پر از آب و خروشان است که می‌آید و دائماً هم برآب آن افزوده و خروشان‌تر می‌شود. اگر ما بر این رودخانه تدبیر کنیم و برنامه داشته باشیم، زه‌کشی کنیم و هدایت کنیم این رودخانه را تا به سد بریزد، می‌شود فرصت. اگر رهایش کنیم و برنامه‌ای برای آن نداشته باشیم می‌شود یک تهدید. توجه به بیان مقام معظم رهبری حائز نکات مهمی است از جمله:

۱. اهمیت فضای مجازی به اندازه انقلاب اسلامی است.

۲. پیشرفت بدون توقف و اجتناب‌ناپذیر تکنولوژی‌ها.

۳. تدبیر، برنامه، زه‌کشی و هدایت این فضا منتج به فرصت است در غیر این صورت تبدیل به تهدید می‌شود.

بر این اساس عدم توجه به اهمیت موضوع می‌تواند عامل پیش‌برندگی دشمن در عرصه‌های مختلف اجتماعی شود و منجر به تسخیر قلب‌ها و افکار جامعه را بخصوص جوانان شده و تخدیر کننده اذهان جامعه را در پی داشته باشد و در نهایت تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌ها سطحی و به دور از نگرش عمیق فرماندهی کل قوا شود.

اهداف پژوهش

هدف کلی

این‌که رویکرد مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی چیست و شاخص نگرش مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در مورد فضای مجازی دارای چه جهت و بار ارزشی است موضوعی است که مقاله حاضر در جستجو و تحلیل آن است.

اهداف جزئی

شناسایی فرصت‌های فضای مجازی در بیانات مقام معظم رهبری و اولویت‌بندی آنها از نگاه خبرگان شناسایی تهدیدهای فضای مجازی در بیانات مقام معظم رهبری و اولویت‌بندی آنها از نگاه خبرگان

فقط یک سرگرمی نیست، بلکه به ما این امکان را می‌دهد که با دوستان و خانواده در تماس باشیم. اطلاعات بی‌شماری را به دست بیاوریم. (برگرفته از سایت <http://azadmehr.ir>)

با همه این اوصاف هدف از انجام پژوهش حاضر شناسایی رویکرد رهبر معظم انقلاب در خصوص فضای مجازی از روش تحلیل ارزشیابی، شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات فضای مجازی، قوت‌ها و ضعف‌های درونی کشور ما نسبت به فضای مجازی از نظر معظم‌له می‌باشد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

مقام معظم رهبری سال‌ها است که دغدغه فرهنگی و غفلت از آسیب‌های فضای مجازی را مطالبه کرده‌اند، ایشان زمانی که مباحث سیاسی و اقتصادی مطرح است می‌فرمایند من به اندازه مسائل فرهنگی نگران نیستم. من به خاطر نگرانی‌های فرهنگی شب‌ها خواب به چشم نمی‌آید. بلند می‌شوم و نگران هستم. ایشان فرموده است اگر من امروز رهبر انقلاب نبودم حتماً رئیس فضای مجازی کشور می‌شدم که این اهمیت فضای مجازی را از نگاه مقام معظم رهبری نشان می‌دهد.

امروزه با افزایش ارتباطات از راه دور، افکار عمومی از سطح ملل پا را فراتر گذاشته است؛ به همین منظور موضوع مدنظر با جمع‌کنندگی از انسان‌ها سر و کار دارد و به خاطر ویژگی خاص آن جزء مسائل بحرانی جامعه است. اهمیت این موضوع نه فقط از آن جهت است که یک عامل پیش‌برنده است؛ بلکه در شرایط فعلی با شناخت شیوه‌ی مدیریت آن، این حوزه‌ی نوین می‌تواند عامل بازدارنده‌ی تهاجم و هم‌اوردطلبی مهاجمان نیز باشد. در این میان بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی حاکی از اهمیت ویژه به مدیریت فضای مجازی است. ایشان در یکی از بیانات خود در مورد فضای مجازی می‌فرمایند:

«حوزه فضای مجازی به اندازه انقلاب اسلامی اهمیت

می‌کشند که بتوانند یک چنین نقشی را به دست آورند، اما نمی‌شود. شما که معمم و روحانی هستید، یا آن خانم طلبه یا مبلغ، وقتی در مقابل مخاطبان خودش قرار می‌گیرید و می‌دانند روحانی است، دلبستگی و دلدادگی و اعتماد به او، از نوع دیگری است و ربطی به اعتماد به بقیه گویندگان و سخنوران ندارد. ما باید این نقش را قدر بدانیم.»

«امروز وظایف حوزه‌های علمیه با گذشته تفاوت‌های زیادی کرده است. حوزه علمیه فقط برای اقامه جماعت نیست. منبر رفتن به صورت سنتی هم اگر محتوای عالی و پرمغزی نداشته باشد، کافی نیست. امروز شما ببینید وسایل تبلیغ در دنیا چقدر متنوع شده. این طرف دنیا یک نفر جوان پای یک دستگاه کوچک می‌نشیند و افکار، تصورات، تخیلات، پیشنهادهای فکری و پیشنهادهای عملی را از سوی هر کسی بلکه هر ناکسی از آن طرف دنیا دریافت می‌کند. امروز اینترنت و ماهواره و وسایل ارتباطی بسیار متنوع وجود دارد و حرف، آسان به همه جای دنیا می‌رسد. میدان افکار مردم و مؤمنین، عرصه کارزار تفکرات گوناگون است. امروز ما در یک میدان جنگ و کارزار حقیقی فکری قرار داریم. این کارزار فکری به هیچ وجه به زیان ما نیست، به سود ماست. اگر وارد این میدان بشویم و آنچه را که نیاز ماست از مهمات تفکر اسلامی و انبهارهای معارف الهی و اسلامی بیرون بکشیم و صرف کنیم، قطعاً بُرد با ماست، لیکن مسئله این است که ما باید این کار را بکنیم.»

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در حکمی به تاریخ ۱۷ اسفند ۱۳۹۰، به تشکیل هسته تصمیم‌ساز فضای مجازی (شورای عالی فضای مجازی) تأکید می‌ورزد. در این حکم آمده است:

گسترش فزاینده فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی بویژه شبکه‌ی جهانی اینترنت و آثار چشمگیر آن در ابعاد زندگی فردی و اجتماعی، و لزوم سرمایه‌گذاری وسیع و هدفمند در جهت بهره‌گیری حداکثری از فرصت‌های ناشی از آن در جهت پیشرفت همه جانبه کشور و ارائه خدمات گسترده و مفید به اقشار گوناگون

شناسایی قوت‌های درونی در بیانات مقام معظم رهبری نسبت به فضای مجازی و اولویت‌بندی آنها از نگاه خبرگان شناسایی ضعف‌های درونی در بیانات مقام معظم رهبری نسبت به فضای مجازی و اولویت‌بندی آنها از نگاه خبرگان

استفاده پیشوایان دینی از تکنولوژی

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) فضای مجازی را یک کارزار فکری و سودمند برمی‌شمرد. ایشان در تاریخ ۱۳۹۱/۷/۱۹ می‌فرمایند: «ابزارهای تسهیل‌کننده، مثل رایانه‌ها و ارتباطات اینترنتی و فضای مجازی و سایبری هم که الان در اختیار شماست. اگر بتوانید این‌ها را یاد بگیرید، می‌توانید یک کلمه حرف درست خودتان را به هزاران مستمعی که شما آنها را نمی‌شناسید، برسانید؛ این فرصت فوق‌العاده‌ای است؛ مبدا این فرصت ضایع شود. اگر ضایع شد، خدای متعال از من و شما روز قیامت سؤال خواهد کرد: از فرصت این همه جوان، این همه استبصار، این همه میل و شوق به دانستن، شما برای ترویج معارف اسلامی چه استفاده‌ای کردید؟»

در دیدار روحانیون استان سمنان مورخ ۸۵/۸/۱۷ و روحانیون استان کرمان مورخ ۸۴/۲/۱۱ نیز در مورد وظیفه و نقش روحانیت و حوزه علمیه در برابر تکنولوژی‌های جدید ارتباطی می‌فرمایند: «وظیفه ما چیست؟ اولین وظیفه ما این است که این نقش روحانیت اصیل را جدی بگیریم. من بارها گفته‌ام که با همه این وسایل ارتباط جمعی‌ای که وجود دارد البته روحانیت باید از همه این وسایل ارتباط جمعی استفاده کند. از اینترنت و تکنولوژی‌های جدید ارتباطاتی باید همه روحانیت برای دین استفاده کند. هم‌چنانی که از رادیو و تلویزیون و بقیه چیزها استفاده می‌کند در عین حال، مسجد، جلسه مذهبی، نشست روبه‌روی مردم، دهان به دهان و نفس به نفس با مردم حرف زدن، یک نقش بی‌بدیل دارد و هیچ چیزی جای این را نمی‌گیرد و این هم مال شماست. گروه‌های سیاسی خودشان را

و در عین حال که نعمت صنعت را به جا صرف می‌کردند، به شکرگزاری خداوند منان مأمور شدند. خداوندی که هم نعمت مواد خام و معدنی را آفرید و هم نعمت استخراج آنها را در اذهان بشر خلق کرد و هم نعمت صنعت و ساخت‌وساز و وسائل سودمند را یادشان داد. جریان ورود ملکه سبا به ساحت قدس سلیمان علیه‌السلام و مشاهده قصر ظریف شیشه‌ای و پندار آب و بالا زدن پوشش پا، شاهد بر پیشرفت صنعت معماری، هنری، و صنعتی آن عصر است: «قیل لها ادخلی الصّرح فلما رأته حسبته لجهً و کشفتم عن ساقیها قال إنه صرحٌ ممرّدٌ من قواریر» (نمل: ۴۴)

۲- حضرت داوود که پدر سلیمان علیه‌السلام بود و زمینه حکومت اسلامی را با رهبری انقلاب و ستم‌زدایی از عصر خود آغاز کرد و از امکانات مناسبی متنعم بود، مأمور شد که از نعمت غیبی خداوند که آهن سرد و سخت را در دستش چون موم نرم کرده بود، صنعت زره‌بافی را ارائه کند و نظم هماهنگ بندها و حلقه‌های زره را رعایت نماید.

بیان قرآن مجید در این باره چنین است: «و لقد اتینا داود منّا فضلاً یا جبال اوبی معه و الطیر و النّٰا له الحدید» (سبأ: ۱۰) «أن اعمل ساغيات و قدر فی السرد و اعملوا صالحاً» (همان: ۱۱) «و علمناه صنع لبوس لکم لتح صنکم من بأسکم فهل أنتم شاکرون» (انبیاء: ۸۰) نکته قابل توجه آن است که صنعت زره‌بافی، جزء علوم عملی و هنری است و قابل انتقال به غیر می‌باشد و لذا قرآن کریم در این باره به کلمه «تعلیم» تعبیر نمود. ولی نرم نمودن آهن هم‌چون موم در دست، هرگز جزء علوم نظری یا عملی نیست. زیرا به کرامت روح ولی خدا و نزاهت نفس رسول حق وابسته است و به همین دلیل قرآن در این باره تعبیر تعلیم را به کار نبرد. بلکه به کلمه «آلّنا» بسنده نمود تا روشن شود که لین و نرم‌شدن آهن در دست داود علیه‌السلام با قدرت غیبی میسر می‌شود. البته آهن را از دیر زمان با آتش نرم می‌کردند. لیکن آن، جزء علوم عملی می‌باشد و امری عادی است نه خارق عادت. به خلاف اعجاز خارق‌العاده داود علیه‌السلام.

مردم و هم‌چنین ضرورت برنامه‌ریزی و هماهنگی مستمر به منظور صیانت از آسیب‌های ناشی از آن اقتضا می‌کند که نقطه‌ی کانونی متمرکزی برای سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و هماهنگی در فضای مجازی کشور بوجود آید. به این مناسبت شورای عالی فضای مجازی کشور با اختیارات کافی به ریاست رئیس‌جمهور تشکیل می‌گردد و لازم است به کلیه‌ی مصوبات آن ترتیب آثار قانونی داده شود.

توجه به علم و فناوری‌های نوین، مورد توجه پیشوایان دینی نیز بوده است. قوانین الهی، ضمن ارائه خطوط کلی فراگیری آن، با نقل سیره آموزنده اسوه‌های تمدن و عصاره‌های مدینه فاضله، نحوه استفاده از مدرن‌ترین صنعت‌های هر عصر را به انسان‌های صالح سالک کوی سعادت می‌آموزند که نموداری از آن بازگو می‌شود:

۱- حضرت سلیمان علیه‌السلام که حکومت اسلامی را در پهنه وسیعی از زمین گسترش داد و به برخی از زمامداران عصر خود نامه نوشت و آنان را به اسلام فرا خواند و کامیاب شد، از امکانات فراوانی برخوردار بود و قرآن کریم نحوه استفاده او از وسائل صنعتی آن روزگار را چنین بازگو می‌کند: «و ارسلنا له عین القطر» (سبأ: ۱۲) ما برای او چشمه مس گذاشته را سیل‌گونه روان ساختیم.

کارگزاران نظام اسلامی حضرت سلیمان علیه‌السلام، هم در صنعت معماری، بناهای بلند و قصرهای منیع می‌ساختند و هم در صنعت نقاشی و هنر، تمثال فرشتگان و پیامبران و صالحان را با زیبایی ترسیم می‌کردند، تا ضمن تشویق به هنر و ارضای غریزه هنرجویی، روش بهره‌برداری درست را ارائه نمایند و اسوه‌ها را به صورت نقاشی، فراسوی مردم نصب کنند تا با مشاهده نقش، هنر بیاموزند و با شهود منقوش، سعادت را تحصیل کنند و نیز در صنعت فلزکاری، ظروف مورد نیاز فردی و جمعی را می‌ساختند تا در کنار هنرآموزی، وسائل رفاهی را فراهم نمایند و آئین بهزیستی را در سایه تأمین لوازم ضروری زندگی، بیاموزند و از این رو به ساختن ظرف‌های بزرگ و کاسه‌های عظیم و دیگ‌های رفیع و استوار می‌پرداختند

تأثیرگذار در فناوری اطلاعات کشور داشته‌اند. این دوراندیشی ایشان در ۲۲ سال پیش قابل توجه است. همچنین در تغییر سیاست‌های سازمان تبلیغات اسلامی و بهره‌مندی از فناوری اطلاعات در این سازمان نیز توصیه‌های مهمی داشته‌اند. پس از آن و در تمام سیاست‌های ابلاغی، ایشان به تمام حوزه‌ها و از جمله حوزه‌های فرهنگی، دولتی و قضایی همواره لزوم استفاده‌ی حداکثری از فناوری اطلاعات و ارتباطات را گوشزد کرده‌اند. ایشان همچنین در دستورهای اکید خود به مجموعه‌ی مدیران کشور، همواره توجه به حوزه‌های مختلف فضای مجازی را به عنوان امری بسیار مهم و جدی در مکتوبات و تذکرهای شفاهی مشهود توصیه کرده‌اند.

یکی دیگر از سیاست‌گذاری‌های مهم، تصویب سیاست‌های شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای در سال ۱۳۸۰ است که رهبر معظم انقلاب آن را ابلاغ نمودند و هنوز بسیاری از بندهای آن شایسته‌ی توجه ویژه در این حوزه و بر زمین مانده است. علیرغم تذکرات مؤکد ایشان به نخبگان و دست‌اندرکاران، مدتی طول کشید تا دیگر نخبگان کشور به اهمیت این حوزه توجه عمیق‌تری داشته باشند.

فضای تبادل اطلاعات کشور نیازمند رسیدگی حاکمیتی است. هنگامی که سند جامعه‌ی اطلاعاتی نیز تهیه می‌شد، چندین جلسه‌ی نخبگانی تشکیل شد و در آن این امر مورد تأکید و تأیید بسیاری از نخبگان این فن نیز قرار گرفت. برای توفیق این حوزه لازم می‌نماید که حاکمیت برای تحقق اهداف نظام در این حوزه حضوری فعال داشته باشد. مدتی طول کشید که نخبگان حوزه‌ی فناوری اطلاعات بتوانند توجیهاتی کافی برای نخبگان حوزه‌ی فرهنگ ارائه دهند؛ این که این حوزه تا چه حد می‌تواند در فرهنگ تأثیرگذار باشد. چون تأثیر این حوزه در اقتصاد قبل از این روشن شده بود.

از سوی دیگر ایجاد خدمات جذاب بر این بستر و تولید محتوای انبوه در شبکه و نیز توسعه‌ی شبکه‌های اجتماعی طی پنج سال اخیر موجب حصول این نتیجه‌گیری شد که ایجاد شورایی جامع که بتواند

۳- نوح، شیخ الانبیاء علیه‌السلام که نه تنها در مسأله وحی و نبوت، جزء پیشگامان کوی رسالت است، بلکه در جریان استفاده صحیح از علم صنعت، از پیشکسوتان به شمار می‌آید و خداوند، هم تعلیم کشتی‌سازی او را به عهده گرفت و هم توفیق و تأیید عملی آن را عهده‌دار شد که قرآن کریم در این باره چنین می‌فرماید: «إِصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِينَا» (هود: ۳۷) «فَأَوْحِينَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِينَا» (مؤمنون: ۲۷) نتیجه این که:

- اصل فرایند صنعتی در حکومت اسلامی، ممدوح و مورد ترغیب است.

- لزوم استفاده صحیح از آن، در سیره عملی زمامداران دینی بیان شده است.

- مهم‌ترین بهره‌برداران از صنایع پیشرفته هر عصر، عبارت است از تأمین نیازهای علمی و عملی مردم آن عصر.

- آنچه در قرآن یاد شد، جنبه «تمثیل» دارد نه «تعیین». یعنی در قرآن، مثال بهره‌وری صحیح از صنعت بازگو شده، نه آن که استفاده درست از صنعت، منحصر در همین چند مورد باشد.

- صنعت کشتی‌سازی نوح علیه‌السلام، الگویی برای ساخت و پرداخت هرگونه وسائل نقلی دریایی و زیردریایی، اعم از وسیله نقل مسافر، بار و مانند آن و نیز وسایل نقلی زمینی و هوایی به طور عام می‌باشد؛ و صنعت زره‌بافی داود علیه‌السلام، الگویی برای ساختن هرگونه وسائل دفاعی است؛ خواه در برابر تیر و مانند آن باشد و خواه در قبال سموم شیمیایی و نظائر آن؛ و صنعت معماری و کارهای دستی و ظرائف هنری و ساختن ظروف فلزی سلیمان علیه‌السلام، نمونه‌ای برای ساختن هرگونه لوازم زندگی است که نیازمندی‌های فردی یا گروهی و همچنین نیازمندی‌های هنری و ادبی، به وسیله آن برطرف می‌گردد.

نقش رهبر معظم انقلاب و اهتمام ایشان نسبت به فرایند تشکیل شورای عالی فضای مجازی:

رهبر معظم انقلاب از سال ۱۳۶۸ با تأسیس مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، حضوری فعال و

(از نظر فنی و محتوایی) برای استفاده از فرصت‌ها و مقابله با تهدیدات آن.

• به حداقل رساندن اتکای کشور به کشورهای دیگر در استفاده از فضای مجازی و توابع آن در عرصه‌های فنی.

• جذاب سازی و غنی‌سازی محتوا و خدمات بومی جهت پاسخ‌گویی حداکثری به نیازهای داخلی.

• آموزش عمومی و فرهنگ‌سازی در جهت بالابردن سواد اینترنتی، هوشیاری مردم در مورد مخاطرات فضای مجازی و انگیزه دادن به مردم برای مقابله با مخاطرات آن در زندگی فردی و اجتماعی.

• مقدم داشتن محتوا نسبت به زیرساخت‌ها، قالب‌ها و خدمات اینترنتی و سرمایه‌گذاری بالاو مستمر در زمینه تولید وسیع و فزاینده محتوای جذاب براساس اسلام ناب محمدی و گفتمان انقلاب اسلامی.

• مشارکت حداکثری نیروها و تشکل‌های مردمی متعهد در یک فضای رقابتی جهت بهره‌برداری بهینه از فرصت‌ها

• حضور خلاقانه جمهوری اسلامی ایران در فضای مجازی در دو عرصه سخت افزاری و نرم‌افزاری خصوصاً در جهت ابداع خدمات نو، قوی و جذاب.

• ساماندهی تبادل اطلاعات با شبکه جهانی.

• فراهم آوردن شرایط لازم برای دستیابی فضای مجازی کشور به بالاترین سطح از امنیت و سلامت برای آحاد مردم، نظام و کلیه نقش‌آفرینان در فضای مجازی.

• در نظر گرفتن شرایط جنگ فرهنگی و به تبع آن حاکم کردن روحیه جهادی و گسترش تعامل و هم‌افزایی بین کلیه دستگاه‌ها و نیروهای مردمی در عالی‌ترین سطح از هماهنگی و انسجام.

• ایجاد آمادگی لازم در عالی‌ترین سطح به منظور صیانت از زیرساخت‌های حیاتی در برابر حملات اینترنتی و دفاع مناسب در برابر هرگونه حمله.

• استفاده حداکثری از فضای مجازی به منظور ارتباط و همکاری وسیع و هدفمند با ملت‌ها خصوصاً ملل مسلمان در جهت ترویج و تحقق گفتمان انقلاب اسلامی.

سیاست‌گذار اصلی این حوزه باشد، ضروری است. از سوی دیگر ادغام شوراهای موازی نیز با مشکلاتی مواجه شد و متوقف ماند. نهایتاً مجموعه‌ی این امور و عدم توجه کافی دیگران به حوزه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات، موجب شد که رهبر انقلاب به این جمع‌بندی برسند که باید شخصاً وارد میدان شوند و توجه دیگر نخبگان کشور را به این حوزه جلب کنند. بالاخره در یک روند راهبردی که در کمال موشکافی و با مشارکت بسیاری از نخبگان و دست‌اندرکاران این حوزه انجام گرفت، طرح تأسیس این شورای عالی مهم به دستور ایشان تدوین شده و حکم آن صادر گردید.

نکته‌ی بسیار جالب در کلمات ایشان این بود که این حوزه به اندازه‌ی انقلاب اسلامی اهمیت دارد. ایشان در مقام تشبیه فرمودند که این فضا مثل یک رودخانه‌ی پر از آب و خروشان است که می‌آید و دائماً هم بر آب آن افزوده و خروشان‌تر می‌شود. اگر ما برای این رودخانه تدبیر کنیم و برنامه داشته باشیم؛ زه‌کشی کنیم و هدایت کنیم این رودخانه را تا به سد بریزد، می‌شود فرصت. اگر رهاش کنیم و برنامه‌ای برای آن نداشته باشیم، می‌شود یک تهدید. ایشان تأکید بسیاری بر اهمیت این فضا و لزوم مدیریت آن داشتند؛ به گونه‌ای که همه‌ی ارکان نظام باید نقش خاص خود را با حضوری فعال در این فضا ایفا کنند.

در این میان پیدایش فناوری‌های ارتباطاتی و اطلاعاتی، فرصت‌ها و تهدیدهای انقلاب را چنان برجسته کرده که استمرار و تکامل انقلاب اسلامی منوط به توجه خاص و جدی و سرمایه‌گذاری نظام در این زمینه است. این یکی از جهاتی است که حوزه‌ی فضای مجازی را در نظر رهبری معظم به اندازه‌ی خود انقلاب اسلامی پراهمیت کرده است. (برگرفته از سایت رهبر معظم انقلاب www.khamenei.ir)

اهداف و سیاست‌های مرکز ملی فضای مجازی

• مواجهه فعال و مبتکرانه با فضای مجازی در سطح ملی و جهانی و توسعه آن به میزان آمادگی قطعی نظام

پی‌بردن به گرایش و ارزش‌گذاری‌های تولیدکننده متن (نویسنده یا گوینده) و... است.

مراحل کار

- واحدهای محتوایی و علائم زبانی (لغات و جملات و ...) که دارای بار ارزشی هستند شمرده؛
- جهت بار ارزشی تعیین؛
- شدت بار ارزشی تعیین شوند.

شروط: محتوای مورد بررسی

- یک موضوع و پدیده مورد داوری و گرایش داشته باشد.
- یک خبر یا مفهوم عامیانه داشته باشد.
- یک فعل، داشته باشد.
- در مورد مفهوم و فعل چند چیز باید روشن شود:
  - ✓ شدت: بین ۱ - ۳
  - ✓ جهت: فعل یا مفهوم می‌تواند بار ارزشی منفی یا مثبت داشته باشد.
  - ✓ در مورد مفهوم جهت آن براساس له یا علیه موضوع داوری است و شدت آن بستگی به فرهنگ عامیانه هر جامعه دارد.
  - ✓ در مورد فعل جمله جهت آن براساس له یا علیه موضوع داوری است و شدت آن براساس (افعال حال = نمره ۲ افعال کمکی = نمره ۲ افعال احتمالی که رابطه فرضی بین موضوع و مفهوم برقرار می‌کند = نمره ۱) داده می‌شود. (همان: ۱۲۸-۱۳۲)
  - نکته: در مورد یک سخنرانی طولانی می‌توانیم جملات زیادی براساس ثقل موضوع فرستنده پیام انتخاب و ارزش‌گذاری فرستنده را نسبت به آن ارزیابی کرد.

فرمول محاسبه شاخص نگرش

$$\frac{\text{مجموع حاصل ضرب نمره مفهوم در نمره فعل 1}}{\text{تعداد جملات 3}}$$

دامنه شاخص: $3 \leq \text{شاخص نگرش} \leq -3$

• حضور قوی و هدفمند نظام در مجامع و سازمان‌های جهانی و ایجاد ائتلاف‌های قوی مرکب از ملت‌ها و دولت‌ها در جهت کاهش حاکمیت قدرت‌های بزرگ در عرصه اینترنت و بوجود آمدن بستر عادلانه و اخلاقی برای استفاده از این ابزار توسط همه ملت‌ها و دولت‌ها و همچنین تامین حقوق ملت ایران در این عرصه. (برگرفته از سایت شورای عالی فضای مجازی (www.majazi.ir)

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع تحلیل محتوا است. تحلیل محتوا ابزاری مناسب جهت تحلیل رسانه‌های مکتوب، جمعی، دیداری و شنیداری است. منظور از تحلیل محتوا آن است که بتوان براساس آن خصوصیات زبانی یک متن گفته یا نوشته شده را بطور واقع‌بینانه یا عینی و بطور سیستماتیک شناخت و از آنها نیز استنتاج‌هایی درباره مسائل غیر زبانی یعنی خصوصیات فردی و اجتماعی گوینده یا نویسنده و نظرات و گرایش‌های وی نمود و این امر مستلزم داشتن اطلاعات عمومی و اشراف کامل به زمینه‌ی محیطی و اجتماعی موضوع است. مزیت تکنیک تحلیل محتوا در سه چیز است:

- ۱- با این تکنیک می‌توان برداشت نسبتاً واقع بینانه‌ای از یک متن، پیام و یا یک شخص به دست آورد.
- ۲- می‌توان متون مختلف در زمان گذشته را بررسی نمود و به خصوصیات اجتماعی- فرهنگی آن زمان پی برد.
- ۳- در شرایطی که افراد قابل دسترسی نیستند (مانند سیاستمداران مهم کشور) می‌توان خصوصیات شخصیتی آنها را بطور دقیق مطالعه نمود. (رفیع‌پور: ۱۳۸۵، ۱۰۹)

در این راستا از یکی از انواع تحلیل محتوای کمی به نام «تحلیل ارزشیابی» نیز در این تحقیق بهره برده‌ایم که به تفصیل توضیح داده می‌شود. هدف تحلیل ارزشیابی: تحلیل کمی متن مورد بررسی در جهت

روش گردآوری اطلاعات

روش مورد استفاده در گردآوری اطلاعات، میدانی و استفاده از منابع، آرشیو و جستجو در اینترنت می‌باشد.

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری در این تحقیق بیانات مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی می‌باشد. با توجه به تعداد سخنرانی‌ها و بیانات معظم‌له به صورت سرشماری کلی، سخنرانی‌ها و بیانات مطرح شده در طول ۵ سال در رابطه با موضوع، مورد تحلیل قرار گرفته است.

شد. در بحث جمله‌بندی و نمره‌گذاری اجزای جملات با گروه محققین به توافق رسیده ایم.

قلمرو زمانی تحقیق

با توجه به گستردگی صحبت‌های مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی و به لحاظ محدود نمودن قلمرو زمانی تحقیق؛ سخنرانی‌ها و بیانات معظم‌له بعد از تشکیل شورای عالی فضای مجازی مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است.

یافته‌های تحقیق

بیانات مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی (اسفندماه ۹۰) در چهار شاخص فرصت، تهدید، ضعف‌های درونی نسبت به فضای مجازی و قوت‌های درونی نسبت به فضای مجازی به شرح ذیل دسته‌بندی گردید:

در شاخص فرصت ۱۲ مولفه به شرح ذیل

شناسایی شد:

- آثار چشم‌گیر در ابعاد زندگی فردی و اجتماعی
- ارائه خدمات گسترده و مفید به مردم
- پیشرفت همه جانبه کشور
- بزرگترین نماد تحول جهانی
- تأثیر در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی و دفاعی کشور
- برطرف نمودن نیازهای واقعی و متراکم کشور از طریق این فضا
- ارتقاء جمهوری اسلامی ایران به قدرت سایبری در طراز قدرت‌های تأثیرگذار جهانی
- ترویج هنجارها، ارزش‌ها و سبک زندگی اسلامی ایرانی
- بهره‌گیری از فرصت اشتغال‌زایی و رونق محتوا، خدمات و تجارت
- ترویج حرف درست و معارف اسلامی
- تولید محتوای اسلامی متقن و جذاب

روش‌ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها

با توجه به این‌که در این تحقیق از یکی از روش‌های تحلیل محتوای کمی به نام تحلیل ارزشیابی استفاده می‌کنیم ضرورتی به استفاده از نرم‌افزارها و ابزارهای تجزیه و تحلیل وجود ندارد و اطلاعات و داده‌ها به صورت اکتشافی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. لیکن به منظور اولویت‌بندی و میزان اهمیت فرصت‌ها، تهدیدات، ضعف‌های و قوت‌های درونی نسبت به فضای مجازی در بیانات مقام معظم رهبری از نرم افزار SPSS استفاده نموده‌ایم.

پایایی

با توجه به این‌که در تحقیق حاضر حجم جامعه و نمونه مساوی است لذا بررسی‌های صورت گرفته قابل تعمیم به کل بیانات مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی پس از تشکیل شورای عالی فضای مجازی می‌باشد.

روایی

جهت کاهش ضعف اعتبار و روایی تحقیق از روش خبرگی بهره گرفته‌ایم. به این صورت که تعدادی از محققین و پژوهش‌گران را جهت کدگذاری بیانات مقام معظم رهبری مشخص کرده‌ایم و نظر اجماع و توافقی این افراد بعنوان اعتبار و روایی تحقیق در نظر گرفته

- فضای مجازی می‌تواند مفید باشد منوط به سلب سلطه دشمن از این ابزارها
- در شاخص تهدید ۲۰ مولفه به شرح ذیل شناسایی گردید:
- تهاجم همه جانبه فرهنگی از طریق فضای مجازی
- جبهه جنگ است، میدان مبارزه است
- اثرگذاری دشمن بر عقاید و باورهای مردم
- بمباران افکار جوانان
- جوانان را از دین بر می‌گردانند
- منصرف کردن جوانان از نظام اسلامی
- ایجاد اختلاف در بین جوانان
- به کارگیری جوانان در خدمت هدف‌های خبیث خود
- سوق دادن به ولنگاری و بیکارگی
- تأثیرگذاری به عنوان یک قدرت نرم فوق‌العاده
- خوش بینی نسبت به دشمن
- بدبینی نسبت به فرماندهی خودی و عقبه خودی
- گرفتن ایمان، شجاعت، انگیزی و امید از جوان ایرانی
- رعایت نشدن ادب و حیا
- افزایش شبهات دینی و تزریق افکار منحرف و غلط در ذهن جوان‌ها
- ابزار سلطه فرهنگی دشمن
- متزلزل کردن ایمان اسلامی نسل جوان و نسل‌های بعدی
- اگر از این فضا غافل شویم مطمئناً ضربه خواهیم خورد.
- این فضا لغزش‌گاه است
- این فضا محملی برای نفوذ و دست‌اندازی بیگانگان است
- این فضا غیرقابل کنترل و غیرمنضبط است

اهمیت مولفه‌ها در شاخص فرصت در فضای مجازی

با توجه به جدول فوق از مجموع بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بعد از تشکیل شورای عالی فضای مجازی، در بُعد فرصت‌های فضای مجازی ۱۲ مولفه شناسایی شد که از این مولفه‌ها به ترتیب ۵ مولفه اصلی دارای اهمیت از دیدگاه نخبگان به شرح زیر است:

- ۱- فضای مجازی می‌تواند مفید باشد منوط به سلب سلطه دشمن از این ابزارها (۷۳/۳ درصد).
- توضیح: بنا بر فرمایشات رهبر معظم انقلاب، چنانچه سلطه دشمن از فضای مجازی سلب شود، این فضا می‌تواند مهم باشد. از نظر پاسخ‌گویان نیز بیشترین اهمیت در بعد فرصت‌های فضای مجازی (۷۳/۳ درصد) به موضوع مذکور داده شده است.

در شاخص ضعف‌های درونی نسبت به فضای مجازی ۸ مولفه به شرح ذیل شناسایی گردید:

- نبود برنامه‌ریزی و هماهنگی به منظور صیانت از آسیب‌های ناشی از این فضا
- نبود نقطه کانونی متمرکزی برای سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و هماهنگی در این فضا
- نبود شبکه ملی اطلاعات

مولفه اصلی دارای اهمیت از دیدگاه نخبگان به شرح زیر است:

۱- تهاجم همه جانبه فرهنگی از طریق فضای مجازی (۸۰ درصد)

توضیح: از نگاه رهبر معظم انقلاب تهاجم همه جانبه فرهنگی یکی از تهدیدات این فضا می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۸۰ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است.

۱- جبهه جنگ است، میدان مبارزه است. (۷۳/۳ درصد)
توضیح: رهبر معظم انقلاب از فضای مجازی بعنوان یکی از تهدیدات علیه نظام، به جبهه جنگ و میدان مبارزه تعبیر می‌فرماید. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۷۳/۳ درصد از بعد اهمیت در رتبه دوم قرار گرفته است.

۲- افزایش شبهات دینی و تزریق افکار منحرف و غلط در ذهن جوان‌ها. (۷۳/۳ درصد)

توضیح: از منظر رهبری انقلاب افزایش شبهات دینی و تزریق افکار منحرف و غلط در ذهن جوانها یکی دیگر از تهدیدات فضای مجازی می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۷۳/۳ درصد از بعد اهمیت در رتبه سوم قرار گرفته است.

۳- اثرگذاری دشمن بر عقاید و باورهای مردم. (۶۶/۷ درصد)

توضیح: رهبر معظم انقلاب معتقد است یکی از راههای اثرگذاری بر عقاید و باورهای مردم فضای مجازی می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۶/۷ درصد از بعد اهمیت در رتبه چهارم قرار گرفته است.

۴- ابزار سلطه فرهنگی دشمن. (۶۶/۷ درصد)
توضیح: از نگاه رهبری یکی از ابزارهای سلطه فرهنگی دشمن علیه مردم ایران، فضای مجازی می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۶/۷ درصد از بعد اهمیت در رتبه پنجم قرار گرفته است. (جدول ۲)

اهمیت مولفه‌ها در شاخص ضعف‌های درونی

نسبت به فضای مجازی

با توجه به جدول فوق از مجموع بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بعد از تشکیل شورای عالی

۲- ارتقاء جمهوری اسلامی ایران به قدرت سایبری در طراز قدرت‌های تأثیرگذار جهانی (۶۰ درصد):

توضیح: بنا بر فرمایشات رهبر معظم انقلاب یکی از فرصت‌های فضای مجازی برای جمهوری اسلامی ایران، تبدیل ایران به یکی از قدرت‌های سایبری در طراز قدرت‌های تأثیرگذار جهانی می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۰ درصد از بعد اهمیت در رتبه دوم قرار گرفته است.

۳- تأثیر در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی و دفاعی کشور (۶۰ درصد)

توضیح: رهبری انقلاب در بیانات خود تأثیر در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی را یکی از فرصت‌های فضای مجازی عنوان می‌نماید. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۰ درصد از بعد اهمیت در رتبه دوم قرار گرفته است.

۴- تولید محتوای اسلامی متقن و جذاب (۶۰ درصد):
توضیح: از نگاه رهبر معظم انقلاب تولید محتوای اسلامی متقن و جذاب در فضای مجازی یکی از فرصت‌های این فضا می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۰ درصد از بعد اهمیت در رتبه دوم قرار گرفته است.

۵- بهره‌گیری از فرصت اشتغال‌زایی و رونق محتوا، خدمات و تجارت (۵۳/۳ درصد)

توضیح: یکی دیگر از فرصت‌های فضای مجازی از نگاه رهبر معظم انقلاب، بهره‌گیری از فرصت اشتغال‌زایی و رونق محتوا، خدمات و تجارت می‌باشد که باید مورد توجه مسئولین قرار بگیرد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۵۳/۳ درصد از بعد اهمیت در رتبه سوم قرار گرفته است. (جدول ۱)

اهمیت مولفه‌ها در شاخص تهدید در فضای

مجازی

با توجه به جدول فوق از مجموع بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بعد از تشکیل شورای عالی فضای مجازی، در بُعد تهدیدات فضای مجازی ۲۰ مولفه شناسایی شد که از این مولفه‌ها به ترتیب، ۵

از نگاه رهبر معظم انقلاب فضای مجازی توسط مسئولین کشور رها گردیده و اقدامات پیشگیرانه جدی در خصوص تهدیدات این فضا صورت نپذیرفته است و این یکی دیگر از ضعف‌های درونی ما نسبت به فضای مجازی می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۰ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است. (جدول ۳)

اهمیت مولفه‌ها در شاخص قوت‌های درونی

نسبت به فضای مجازی

با توجه به جدول فوق از مجموع بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بعد از تشکیل شورای عالی فضای مجازی، در بُعد قوت‌های درونی نسبت به فضای مجازی ۵ مولفه شناسایی شد که از این مولفه‌ها ۳، مولفه اصلی دارای اهمیت از دیدگاه نخبگان به شرح زیر است:

۱- ایمان اسلامی. (۶۶/۷ درصد)

توضیح: رهبر معظم انقلاب یکی از قوت‌های درونی نسبت به فضای مجازی را ایمان اسلامی نسل جوان ذکر می‌نماید. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۶/۷ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است.

۲- هرکس به اندازه وسع، توان و هنر خود باید در این میدان حضور یابد. (۶۶/۷ درصد)

توضیح: از نگاه رهبر معظم انقلاب از دیگر قوت‌های درونی ما نسبت به فضای مجازی حضور همه اقشار هرکس به اندازه وسع، توان و هنر خود در این میدان می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۶/۷ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است.

۳- تکیه بر روی تدین، پاک‌دامنی، پارسایی و پرهیز از افراط‌گرایی در ج.ا.ا. (۵۳/۳ درصد)

توضیح: از نگاه رهبر معظم انقلاب یکی دیگر از قوت‌های درونی ما نسبت به فضای مجازی تکیه بر روی تدین، پاک‌دامنی، پارسایی و پرهیز از افراط‌گرایی در ج.ا.ا. می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۵۳/۳ درصد از بعد اهمیت در رتبه دوم قرار گرفته است. (جدول ۴)

فضای مجازی، در بُعد ضعف‌های درونی نسبت به فضای مجازی ۸ مولفه شناسایی شد که از این مولفه‌ها، ۵ مولفه اصلی دارای اهمیت از دیدگاه نخبگان به شرح زیر است:

۱- انفعال در عرصه فضای مجازی (۷۳/۳ درصد): توضیح:

از منظر رهبر معظم انقلاب، یکی از ضعف‌های درونی ما نسبت به فضای مجازی، انفعال در این فضا می‌باشد.

از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۷۳/۳ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است.

۲- غیرقابل کنترل بودن این فضا. (۷۳/۳ درصد)

توضیح: رهبر معظم انقلاب می‌فرماید فضای مجازی غیرقابل کنترل می‌باشد و این از نظر ایشان یکی از ضعف‌های درونی ما نسبت به فضای مجازی می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۷۳/۳ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است.

۳- نبود برنامه ریزی و هماهنگی به منظور صیانت از آسیب‌های ناشی از این فضا. (۶۰ درصد)

توضیح: از نگاه رهبر معظم انقلاب یکی از ضعف‌های درونی جمهوری اسلامی ایران نسبت به فضای مجازی، نبود برنامه‌ریزی و هماهنگی بین مسئولین ذیربط در این حوزه می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۰ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است.

۴- نبود نقطه کانونی متمرکزی برای سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و هماهنگی در این فضا (۶۰ درصد)

توضیح: از منظر رهبری انقلاب، نبود نقطه کانونی متمرکزی برای سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و هماهنگی در این فضا از دیگر ضعف‌های درونی ما نسبت به فضای مجازی می‌باشد. از نظر پاسخ‌گویان این موضوع با ۶۰ درصد از بعد اهمیت در رتبه اول قرار گرفته است.

۵- رها کردن فضای مجازی توسط مسئولین (۶۰ درصد)

*این فضا محملی برای کار فرهنگی و جهادی است.
 *این فضا یکی از آماج دشمنی دشمنان است.
 *این فضا آثار چشم گیری در ابعاد زندگی فردی و اجتماعی دارد.
 *فضای مجازی می تواند مفید هم باشد.
 *فضای مجازی میدان واقعی جنگ است.
 *فضای مجازی عاقلانه نیست که بسته شود.
 *فضای مجازی از فضای حقیقی زندگی چند برابر بزرگتر شده است.
 *فضای مجازی فرصت فوق العاده ای برای تبلیغ دین است. (جدول ۵)

نتیجه گیری

براساس محاسبه فرمول، شاخص نگرش عدد ۰/۰۹ بدست آمده است که نشان دهنده نگرش مثبت و ضعیف مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نسبت به فضای مجازی است. یعنی هرچند این فضا یک فرصت است اما از بیانات استنباط می شود که تهدیدات آن باید مدیریت شود و تبدیل این تهدیدها به فرصت و بهره گیری از این فرصت در جهت اهداف انقلاب اسلامی منوط به زه کشی، برنامه، هدایت و تدبیر مدیران است که نبود چنین مدیریتی در جامعه را از شاخص نگرش بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) قابل مشاهده است که نوید چنین کاری را از مسئولین دارد. هم چنین این فضا هم چون رودخانه ای پرآبی است که دائم به آب آن افزوده می شود و اگر مدیریت نشود می تواند منجر به خسارات فراوان شود.

انتخاب جملات و تعیین موضوع داوری، مفهوم و فعل جملات براساس بیانات مقام معظم رهبری در مورد فضای مجازی

*حوزه فضای مجازی به اندازه انقلاب اسلامی اهمیت دارد.
 *این فضا مثل یک رودخانه ای پراز آب و خروشان است.
 *فضای مجازی تدبیر، برنامه، زه کشی و هدایت شود.
 *این فضا فرصت است.
 *این فضا تهدید است.
 *در فضای مجازی ادب و حیا به اندازه کافی رعایت نمی شود.

*فضای مجازی غیرقابل کنترل و غیرمنضبط است.
 *فضای مجازی در اختیار دشمن است.
 *فضای مجازی ابزار نفوذ فرهنگی دشمن است.
 *فضای مجازی ایمان اسلامی نسل جوان و نسل های بعدی را متزلزل می کند.
 *فضای مجازی لغزش گاه است.
 * فضای مجازی به صورت رها و غیر قابل کنترل رها شده است.
 * فضای مجازی محملی برای نفوذ و دست اندازی بیگانگان است.
 *این فضا یکی از بزرگترین نماد های تحول جهانی است.
 *این فضا در همه ابعاد زندگی تاثیرات شگرفی دارد.
 *این فضا محملی برای ترویج هنجارها، ارزش ها و سبک زندگی اسلامی ایرانی است.
 *این فضا محملی برای ترویج حرف درست و معارف اسلامی است.
 * در این فضا حضوری فعال و تاثیرگذار به اندازه کافی نداریم.
 *این فضا محملی برای تولید محتوای اسلامی، متقن و جذاب است.
 *فضای مجازی محملی برای افزایش شبهات دینی و تزریق افکار منحرف و غلط در ذهن جوان ها است.

جدول ۱ - اهمیت مولفه‌های فرصت‌های فضای مجازی از نگاه پاسخ‌گویان

شاخص	میزان اهمیت مولفه‌ها در نظر پاسخ‌گویان								
	فرصت‌ها				فرآوانی				
	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	
فرصت‌های فضای مجازی	۰	۶/۷	۵۳/۳	۴۰	۰	۲	۱۶	۱۲	آثار چشم‌گیر در ابعاد زندگی فردی و اجتماعی
	۰	۰	۵۳/۳	۴۶/۷	۰	۰	۱۶	۱۴	ارائه خدمات گسترده و مفید به مردم
	۶/۷	۲۰	۴۰	۳۳/۳	۲	۶	۱۲	۱۰	پیشرفت همه جانبه کشور
	۰	۶/۷	۴۶/۷	۴۶/۷	۰	۲	۱۴	۱۴	بزرگترین نماد تحول جهانی
	۰	۰	۴۰	۶۰	۰	۰	۱۲	۱۸	تأثیر در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی و دفاعی کشور
	۰	۳۳/۳	۳۳/۳	۳۳/۳	۰	۱۰	۱۰	۱۰	برطرف نمودن نیازهای واقعی و متراکم کشور از طریق این فضا
	۰	۶/۷	۳۳/۳	۶۰	۰	۲	۱۰	۱۸	ارتقاء جمهوری اسلامی ایران به قدرت سایبری در طراز قدرت‌های تأثیرگذار جهانی
	۰	۰	۴۶/۷	۵۳/۳	۰	۰	۱۴	۱۶	ترویج هنجارها، ارزش‌ها و سبک زندگی اسلامی ایرانی
	۰	۲۰	۵۳/۳	۲۶/۷	۰	۶	۱۶	۸	بهره‌گیری از فرصت اشتغال‌زایی و رونق محتوا، خدمات و تجارت
	۰	۶/۷	۴۶/۷	۴۶/۷	۰	۲	۱۴	۱۴	ترویج حرف درست و معارف اسلامی
	۰	۲۶/۷	۶۰	۱۳/۳	۰	۴	۱۸	۸	تولید محتوای اسلامی متقن و جذاب
	۰	۶/۷	۲۰	۷۳/۳	۰	۲	۶	۲۲	فضای مجازی می‌تواند مفید باشد منوط به سلب سلطه دشمن از این ابزارها

جدول ۲ - اهمیت مولفه‌های تهدیدات فضای مجازی از نگاه پاسخ‌گویان

شاخص	میزان اهمیت مولفه‌ها در نظر پاسخ‌گویان								
	فرصت‌ها				فرآوانی				
	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	
تهدیدات فضای مجازی	۰	۰	۲۰	۸۰	۰	۰	۶	۲۴	تهاجم همه جانبه فرهنگی از طریق فضای مجازی
	۰	۰	۲۶/۷	۷۳/۳	۰	۰	۸	۲۲	جبهه جنگ است، میدان مبارزه است
	۰	۰	۳۳/۳	۶۶/۷	۰	۰	۱۰	۲۰	اثرگذاری دشمن بر عقاید و باورهای مردم
	۰	۰	۴۰	۶۰	۰	۰	۱۲	۱۸	بمباران افکار جوانان
	۰	۰	۶۰	۴۰	۰	۰	۱۸	۱۲	جوانان را از دین برمی‌گردانند
	۰	۶/۷	۴۶/۷	۴۶/۷	۰	۲	۱۴	۱۴	منصرف کردن جوانان از نظام اسلامی
	۰	۲۶/۷	۵۳/۳	۲۰	۰	۸	۱۶	۶	ایجاد اختلاف در بین جوانان
	۰	۱۳/۳	۴۶/۷	۴۰	۰	۴	۱۴	۱۲	به کارگیری جوانان در خدمت هدف‌های خبیث خود
	۰	۶/۷	۶۰	۳۳/۳	۰	۲	۱۸	۱۰	سوق دادن به ولنگاری و بیکاری
	۰	۰	۵۳/۳	۴۶/۷	۰	۰	۱۴	۱۶	تأثیرگذاری به عنوان یک قدرت نرم فوق‌العاده
	۰	۶/۷	۶۶/۷	۲۶/۷	۰	۲	۲۰	۸	خوش‌بینی نسبت به دشمن
	۰	۰	۶۶/۶	۳۳/۳	۰	۰	۲۰	۱۰	بدبینی نسبت به فرماندهی خودی و عقبه خودی
	۰	۶/۷	۴۰	۵۳/۳	۰	۲	۱۲	۱۶	گرفتن ایمان، شجاعت، انگیزه و امید از جوان ایرانی
	۰	۰	۵۳/۳	۴۶/۷	۰	۰	۱۶	۱۴	رعایت نشدن ادب و حیا
	۰	۰	۲۶/۷	۷۳/۳	۰	۰	۸	۲۲	افزایش شبهات دینی و تزریق افکار منحرف و غلط در ذهن جوان‌ها
	۰	۰	۳۳/۳	۶۶/۷	۰	۰	۱۰	۲۰	ابزار سلطه فرهنگی دشمن
	۰	۰	۶۶/۷	۳۳/۳	۰	۰	۲۰	۱۰	متزلزل کردن ایمان اسلامی نسل جوان و نسل‌های بعدی
	۰	۰	۴۰	۶۰	۰	۰	۱۲	۱۸	اگر از این فضا غافل شویم مطمئناً ضربه خواهیم خورد.
	۰	۰	۶۶/۷	۳۳/۳	۰	۰	۲۰	۱۰	این فضا لغزش‌گاه است
	۰	۰	۴۶/۷	۵۳/۳	۰	۰	۱۴	۱۶	این فضا محملی برای نفوذ و دست‌اندازی بیگانگان است
۰	۱۳/۳	۶۶/۷	۲۰	۰	۴	۲۰	۶	این فضا غیرقابل کنترل و غیرمنضبط است	

جدول ۳ - اهمیت مولفه‌های ضعف‌های درونی نسبت به فضای مجازی از نگاه پاسخ‌گویان

میزان اهمیت مولفه‌ها در نظر پاسخ‌گویان								مولفه‌ها	شاخص
درصد				فراوانی					
خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد		
۰	۶/۷	۳۳/۳	۶۰	۰	۲	۱۰	۱۸	نبود برنامه‌ریزی و هماهنگی به منظور صیانت از آسیب‌های ناشی از این فضا	ضعف‌های درونی نسبت به فضای مجازی
۰	۶/۷	۳۳/۳	۶۰	۰	۲	۱۰	۱۸	نبود نقطه کانونی متمرکزی برای سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و هماهنگی در این فضا	
۰	۶/۷	۴۶/۷	۴۶/۷	۰	۲	۱۴	۱۴	نبود شبکه ملی اطلاعات	
۰	۱۳/۳	۶۰	۲۶/۶	۰	۴	۱۸	۸	نبود نظام‌های امنیتی، حقوقی، قضایی و انتظامی مورد نیاز در فضای مجازی	
۰	۰	۷۳/۳	۲۶/۷	۰	۰	۲۲	۸	انفعال در عرصه فضای مجازی	
۰	۶/۷	۳۳/۳	۶۰	۰	۲	۱۰	۱۸	رها کردن فضای مجازی توسط مسئولین	
۰	۰	۶۶/۷	۳۳/۳	۰	۰	۲۰	۱۰	نبود چارچوب در استفاده از این فضا	
۰	۶/۷	۷۳/۳	۲۰	۰	۲	۲۲	۶	غیرقابل کنترل بودن این فضا	

جدول ۴ - اهمیت مولفه‌های قوت‌های درونی نسبت به فضای مجازی از نگاه پاسخ‌گویان

میزان اهمیت مولفه‌ها در نظر پاسخ‌گویان								مولفه‌ها	شاخص
درصد				فراوانی					
خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد		
۰	۱۳/۳	۵۳/۳	۳۳/۳	۰	۴	۱۶	۱۰	تکیه بر روی تدین، پاک‌دامنی، پارسایی و پرهیز از افراط‌گرایی در ج.ا.ا	قوت‌های درونی نسبت به فضای مجازی
۰	۶/۷	۶۶/۷	۲۶/۷	۰	۲	۲۰	۸	ایمان اسلامی	
۲	۱۳/۳	۵۳/۳	۲۶/۷	۲	۴	۱۶	۸	تبدیل جوانان به یک عنصر فعال و اثرگذار	
۰	۰	۶۶/۷	۳۳/۳	۰	۰	۲۰	۱۰	هرکس به اندازه وسع، توان و هنر خود باید در این میدان حضور یابد	
۰	۶/۷	۵۳/۳	۴۰	۰	۲	۱۶	۱۲	امروز ذکر مستحبی بعد از نمازها کار فرهنگی و جهادی در فضای مجازی است	

جدول ۵ - تحلیل ارزشیابی بیانات

تعداد جملات	موضوع داوری	مفهوم عامیانه	نمره مفهوم	فعل	نمره فعل	حاصل ضرب نمره مفهوم در نمره فعل
۱	فضای مجازی	به اندازه انقلاب اسلامی	۳	اهمیت دارد.	۳	۹
۲	این فضا	مثل یک رودخانه‌ی پراز آب و خروشان	-۲	است.	۳	-۶
۳	فضای مجازی	تدبیر، برنامه، زه‌کشی و هدایت	۳	شود.	۳	۹
۴	این فضا	فرصت	۳	است.	۳	۹
۵	این فضا	تهدید	-۳	است.	۳	-۹
۶	در فضای مجازی	ادب و حیا	۳	به اندازه کافی رعایت نمی‌شود.	-۲	-۶
۷	فضای مجازی	غیرقابل کنترل و غیرمنضبط	-۲	است.	۳	-۶
۸	فضای مجازی	در اختیار دشمن	-۳	است.	۳	-۹
۹	فضای مجازی	ابزار نفوذ فرهنگی دشمن	-۳	است.	۳	-۹
۱۰	فضای مجازی	ایمان اسلامی نسل جوان و نسل‌های بعدی را	۳	متزلزل می‌کند.	-۲	-۶
۱۱	فضای مجازی	لغزش‌گاه	-۲	است.	۳	-۶
۱۲	فضای مجازی	به صورت رها و غیرقابل کنترل	-۲	شده است.	۲	-۴
۱۳	فضای مجازی	محملی برای نفوذ و دست‌اندازی بیگانگان	-۲	است.	۳	-۶
۱۴	این فضا	یکی از بزرگترین نمادهای تحول جهانی	۳	است.	۳	۹
۱۵	این فضا	در همه ابعاد زندگی تأثیرات شگرفی	۳	دارد.	۲	۶
۱۶	این فضا	محملی برای ترویج هنجارها، ارزش‌ها و سبک زندگی اسلامی ایرانی	۳	است	۳	۹
۱۷	این فضا	محملی برای ترویج حرف درست و معارف اسلامی	۳	است	۳	۹
۱۸	در این فضا	حضور فعال و تأثیرگذار	۳	به اندازه کافی نداریم.	-۲	-۶
۱۹	این فضا	محملی برای تولید محتوای اسلامی، متقن و جذاب	۳	است.	۳	۹
۲۰	فضای مجازی	محملی برای افزایش شبهات دینی و تزریق افکار منحرف و غلط در ذهن جوان	-۳	است	۳	-۹
۲۱	این فضا	محملی برای کار فرهنگی و جهادی	۳	است.	۳	۹
۲۲	این فضا	یکی از آماج دشمنی دشمنان	-۳	است	۳	-۹
۲۳	این فضا	آثار چشم‌گیری در ابعاد زندگی فردی و اجتماعی	۳	دارد.	۲	۶
۲۴	فضای مجازی	می‌تواند مفید هم	۲	باشد	۲	۴
۲۵	فضای مجازی	میدان واقعی جنگ	-۲	است	۳	-۶
۲۶	فضای مجازی	عاقلانه نیست که	۲	بسته شود	۲	۴
۲۷	فضای مجازی	از فضای حقیقی زندگی چند برابر بزرگتر	۲	شده است	۲	۴
۲۸	فضای مجازی	فرصت فوق‌العاده‌ای برای تبلیغ دین	۳	است	۳	۹
مجموع حاصل ضرب نمره مفهوم در نمره فعل						$\Sigma = 8$

فهرست منابع

- قرآن کریم
- استوری، جان (۱۳۸۶). مطالعات فرهنگی درباره فرهنگ عامه. ترجمه حسین پاینده. تهران: آگه.
- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۷۸). ولایت فقیه: ولایت، فقاقت و عدالت. قم: مرکز نشر اسراء.
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۵). تکنیک‌های خاص تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- مویدنیا، نرگس (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین منابع قدرت مدیران گروه‌های آموزشی و سلامت سازمانی در دانشگاه‌های دولتی شهرستان اصفهان در سال تحصیلی ۱۳۸۶-۸۷. دانشگاه اصفهان.
- مهدی‌زاده، سیدمحمد (۱۳۹۳). نظریه‌های رسانه اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی. تهران: انتشارات همشهری.

- <http://fa.wikipedia.org/wiki>
- www.majazi.ir
- www.azadmehr.ir
- www.khamenei.ir